

УДК 343.85:343.12

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-3-319-325

Олена ТЕЛЕНЬ[©]

аспірант

(Академія Державної пенітенціарної служби,

м. Чернігів, Україна)

МЕТА І ЗАВДАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДІЗНАВАЧА ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ

У статті окреслено мету та завдання діяльності дізнавача щодо запобігання кримінальним правопорушенням.

Зроблено висновок, що мета окреслює стратегічний рівень діяльності у сфері боротьби зі злочинністю, а завдання є проявом тактики запобігання кримінальним правопорушенням, які деталізують загальну та спеціальну мету. Головні кримінальні процесуальні завдання діяльності дізнавача визначені у ст. 2 й реалізуються шляхом наданих повноважень, визначених ст. 40-1 КПК України, безпосередньо залежать від видів злочинних практик, які виявляє й розслідує дізнавач, а саме кримінальних проступків із реалізацією кримінологічної складової – запобігання кримінальним правопорушенням шляхом первинного накопичення емпіричного матеріалу, створення інформаційно-аналітичної бази щодо причин та умов злочинності й визначення ефективних засобів запобігання.

Ключові слова: мета, завдання, дізнання, дізнавач, кримінальне правопорушення, кримінальний проступок, кримінальне провадження, запобігання.

Постановка проблеми. Дізнання – форма досудового розслідування, в якій здійснюється розслідування кримінальних проступків, а дізнавач – службова особа підрозділу дізнання органу Національної поліції, органу безпеки, органу Бюро економічної безпеки України, органу Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України у випадках, установлених Кримінальним процесуальним кодексом (далі – КПК) України, уповноважена особа іншого підрозділу зазначених органів, які уповноважені в межах компетенції здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків [1]. Кримінальний проступок є одним із видів кримінального правопорушення, діяння (дія чи бездіяльність), передбачене Кримінальним кодексом (далі – КК) України, за вчинення якого призначається основне покарання у вигляді штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або інше покарання, не пов'язане з позбавленням волі [2].

Для ефективного функціонування інституту дізнання до кримінального процесуального законодавства України були внесені зміни та доповнення, що стосуються процедури кримінального провадження щодо кримінальних проступків. Зокрема, відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» (2018 р.), в Україні з 1 липня 2020 р. запроваджено інститут кримінальних проступків [3].

Водночас кількість вчинених кримінальних проступків викликає серйозне занепокоєння. Наприклад, згідно з офіційними статистичними даними, у 2020 р. з числа кримінальних правопорушень злочини становили 262 339 (72,7 %), а кримінальні проступки – 98 283 (27,3 %), у 2021 р. – 220 736 (68,7 %) та 100 707 (31,3 %) відповідно, у 2022 р. – 288 279 (79,7 %) та 73 543 (20,3 %) відповідно [4].

Тому залишається актуальною проблема запобігання кримінальним правопорушенням дізнавачами. Наявність вказаної проблеми вимагає наукового узагальнення практики застосування чинного кримінального процесуального законодавства України про процесуальну профілактичну діяльність дізнавача, з'ясування можливостей підвищення її ефективності.

© О. Телень, 2023

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1390-8179>

olena.telenn@gmail.com

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми.

Теоретико-методологічною основою статті є праці українських учених, які займалися проблемами профілактичної функції у кримінальному процесі, зокрема: Ю. Бауліна, В. Голіни, Б. Головкина, О. Джужі, В. Дрьоміна, А. Закалюка, А. Зелінського, О. Колба, О. Литвака, О. Литвинова, В. Маляренка, С. Мірошніченка, О. Омельченка, В. Тулякова, С. Чернявського, М. Цуцкірідзе тощо. Здобутки поіменованих учених містять низку системних положень і висновків, які прямо або опосередковано стосуються кримінологічної системи запобігання кримінальним правопорушенням і створюють передумови для ефективного їх дослідження в умовах реформування кримінального процесуального законодавства та органів кримінальної юстиції. Водночас їхні дослідження об'єктивно обмежувались попередніми періодами розвитку кримінального процесуального законодавства та правозастосовної практики, а тому праксеологічні засади мети та завдань діяльності дізнавача щодо запобігання кримінальним правопорушенням залишаються неповною мірою опрацьованими.

Метою статті є окреслення мети та завдань діяльності дізнавача щодо запобігання кримінальним правопорушенням.

Вклад основного матеріалу. Сутність дізнання полягає в максимально швидкому задіянні інституту досудового розслідування, що передбачає залучення всіх організаційних і процесуальних ресурсів у межах, визначених законодавством України для відновлення прав і свобод людини та громадянина. Така діяльність передусім має організаційний характер, але дії, які безпосередньо вчиняє дізнавач у досудовому розслідуванні, безперечно, мають процесуальний характер. Тож зазначене вище визначає зміст цього процесу з позиції кримінології.

Мета окреслює стратегічний рівень діяльності у сфері боротьби зі злочинністю, а завдання є проявом тактики запобігання кримінальним правопорушенням, які деталізують загальну та спеціальну мету. Завдання деталізують мету, зважаючи на те, що категорія «завдання» означає цілі, досягнення яких бажане до визначеного моменту часу в межах періоду, на який розраховано управлінське рішення [5]. Якщо мета діяльності дізнавача – це стратегічний рівень діяльності, то завдання є проявом тактики запобігання кримінальним правопорушенням. Через це завдання безпосередньо залежать від кримінальної процесуальної діяльності.

Здійснюючи правоохоронну функцію, держава вирішує завдання, що стоять перед нею, насамперед щодо правової охорони та правового управління суспільством [6, с. 8]. Завдання правоохоронної системи держави – це основні цілі організації та діяльності правоохоронних органів держави, що спрямовані на гарантування безпеки та захисту конституційних права, свобод і законних інтересів людини та громадянина, держави та суспільства загалом, з метою збереження суверенітету, територіальної цілісності держави, а також створення умов для якнайшвидшого відновлення порушених прав і свобод [7, с. 129].

Загальна мета діяльності дізнавача щодо запобігання кримінальним правопорушенням є тотожною меті діяльності інших органів правопорядку. Вона впливає з їх призначення – забезпечення кримінологічної безпеки суспільства [8]. Отже, з кримінологічного погляду загальну мету функціонування органів сектора безпеки варто розглядати як забезпечення кримінологічної безпеки.

Безпека на рівні суспільної свідомості являє собою відсутність небезпеки, збереження чи надійності, і це поняття вживається стосовно найрізноманітніших процесів як природних, так і соціальних [9, с. 27]. На рівні буденної свідомості безпека розуміється як стан і міра захищеності суб'єкта від загроз, шкоди або збитку. Безпека в загальному значенні як відсутність небезпеки широке поняття, що оцінює стан системи відносин між людьми, які здійснюються безпосередньо або опосередковано [10]. Причому в основі цих відносин лежать інтереси в тій чи іншій сфері життєдіяльності. У словнику української мови безпека визначається як «відсутність небезпеки, збереження та надійності» [11, с. 367].

Забезпечення кримінологічної безпеки – це діяльність держави, суспільства загалом та їх інститутів, що ґрунтується на принципах комплексного програмування та планування, мета якої полягає у досягненні та підтримці соціально прийнятної рівня захищеності основних прав і свобод особи та суспільства, законних інтересів держави від злочинних посягань. Стратегія забезпечення кримінологічної безпеки є складовою частиною більш глобальних стратегій; її мета полягає в недопущенні прояву криміногенних (стимулюючих злочинність) і, власне, кримінальних (проявів злочинності

в конкретних кримінально караних діяннях) загроз національному та міжнародному спокою [8, с. 431].

Основний зміст кримінологічної безпеки полягає у недопущенні як криміногенних, так і кримінальних загроз безпеці особи, суспільства і держави, джерелами яких є: особи, від яких можна очікувати вчинення злочинів, злочинці, злочини, злочинність та умови, що їй сприяють [12, с. 220].

Отож загальна мета діяльності впливає з призначення органів сектора безпеки держави, а саме забезпечення кримінологічної безпеки (захист прав і свобод особи та суспільства, законних інтересів держави від кримінальних протиправних посягань). У системі кримінальної процесуальної діяльності дізнавача важливе місце посідають заходи щодо запобігання кримінальним правопорушенням, які здійснюються органами дізнання під час розслідування кримінальних проступків.

У зв'язку з викладеним потребує дослідження питання боротьби зі злочинністю й у контексті окреслення проблеми запобігання як дієвого засобу забезпечення національної безпеки держави.

Для позначення превентивної діяльності як запобігання кримінальним правопорушенням в кримінології застосовують терміни «запобігання», «профілактика», «попередження», «відвернення», «припинення». Зауважимо, що до сьогодні в юридичній науці триває полеміка щодо змісту та співвідношення зазначених понять [13].

Виконаний аналіз показав, що термін «запобігання кримінальним правопорушенням (злочинності)» за змістом є узагальнюючим для понять «профілактика», «припинення» та «відвернення».

Спеціальна мета діяльності спрямована на виконання завдань, передбачених ст. 2 КПК України, шляхом визначених повноважень у ст. 40-1 КПК України та спеціальними законами, які регулюють діяльність органів дізнання, зазначених у п. 4-1 ст. 3 КПК України. Зокрема, відповідно до ст. 2 КПК України завданнями кримінального провадження є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду для того, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура [1].

Отже, до загальних завдань діяльності дізнавача треба віднести захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорону прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування.

До спеціальних завдань, які стоять на різних етапах розслідування, треба віднести завдання, визначені спеціальними нормативно-правовими актами, а саме:

– п. 2 та 3 ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію» – охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидія злочинності [14];

– п. 2 ст. 2 Закону України «Про Службу безпеки України» – попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень проти миру і безпеки людства, тероризму та інших протиправних дій, які безпосередньо створюють загрозу життєво важливим інтересам України [15];

– п. 2 ст. 1 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» – Бюро здійснює правоохоронну діяльність з метою запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування злочинів, віднесених до його компетенції [16];

– п. 2 ст. 1 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» – протидія корупційним та іншим кримінальним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці, а також вжиття інших, передбачених законом заходів щодо протидії корупції [17];

– п. 1 ст. 1 Закону України «Про Бюро економічної безпеки України» – покладаються завдання щодо протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави [18].

Відповідно до Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України на підрозділі дізнання покладаються такі завдання:

- захист особи, суспільства та держави від кримінальних проступків;
- охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження;
- забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування кримінальних проступків, віднесених до підслідності органів Національної поліції України;
- забезпечення відшкодування фізичним і юридичним особам шкоди, заподіяної кримінальними проступками;
- виявлення причин і умов, які сприяють учиненню кримінальних проступків, і вжиття заходів щодо їх усунення [19].

Дізнавачі підрозділів дізнання зобов'язані вживати всіх передбачених законодавством заходів для забезпечення ефективності досудового розслідування кримінальних проступків. На підрозділи дізнання можуть бути покладені й інші завдання, визначені законодавством України [19].

Зважаючи на вищевикладене, варто наголосити, що дізнавач спрямовує свої зусилля на:

- а) запобігання підготовлюваних і негайне припинення вже початих кримінальних правопорушень;
- б) найбільш повне виявлення у процесі розслідування причин кримінальних проступків і умов, які сприяли його вчиненню;
- в) вжиття необхідних заходів щодо їх усунення.

Конкретні завдання органів дізнання – різні, тому що різноманітні їх функціональні обов'язки. Завдання осіб, які провадять дізнання, хоч окремо і не визначені в законі, але зумовлені наявністю вказаної вище мети кримінального судочинства та впливають із загальних завдань кримінального процесу (ст. 2 КПК України) і специфічних завдань стадії досудового розслідування.

Такі завдання реалізуються за допомогою повноважень, визначених ст. 40-1 КПК України. Зокрема, дізнавач уповноважений:

- починати дізнання;
- проводити огляд місця події, обшук затриманої особи, опитувати осіб, вилучати знаряддя і засоби вчинення правопорушення, речі і документи, що є безпосереднім предметом кримінального проступку або виявлені під час затримання, а також проводити слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії;
- доручати проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій у випадках, установлених цим Кодексом, відповідним оперативним підрозділам;
- звертатися за погодженням із прокурором до слідчого судді з клопотаннями про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій;
- повідомляти за погодженням із прокурором особі про підозру у вчиненні кримінального проступку;
- за результатами розслідування складати обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру та подавати їх прокурору на затвердження;
- ухвалювати процесуальні рішення, у тому числі щодо закриття кримінального провадження за наявності підстав, передбачених статтею 284 КПК України [1].

Крім того, ст. 39-1 «Керівник органу досудового розслідування» цього Кодексу частково врегулює правовий статус керівника органу дізнання, закріплюючи повноваження, серед яких найбільш вагомими, на нашу думку, є такі: визначати й відсторонювати (в установленому порядку) дізнавача, який здійснює дізнання; ознайомлюватися з матеріалами дізнання, давати дізнавачу письмові вказівки; вживати заходів щодо усунення порушень вимог законодавства в разі їх допущення дізнавачем [1]. Такі засади уможливають не лише особисте здійснення керівником органу дізнання досудового розслідування кримінальних проступків, а й забезпечення здійснення такого процесу іншими його підлеглими, а також контроль за ними. Це безпосередньо позначається на якості та швидкості здійснення дізнання, а також сприяє ефективному виконанню всіма працівниками певного підрозділу дізнання покладених на них посадових і процесуальних обов'язків.

Варто зауважити, що у процесі розслідування повне вирішення комплексу

кримінологічних завдань, які стоять перед органом дізнання, під час виконання цього виду процесуальної діяльності (тобто, власне дізнання), неможливе. Однак окремі з цих завдань можуть бути повністю реалізовані.

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що запобіжна діяльність безпосередньо залежить від видів злочинних практик, які виявляє й розслідує дізнавач, а саме кримінальних проступків із реалізацією кримінологічної складової – запобігання кримінальним правопорушенням шляхом первинного накопичення емпіричного матеріалу, створення інформаційно-аналітичної бази щодо причин та умов злочинності й визначення ефективних засобів запобігання. У такий спосіб забезпечується головне завдання – кримінологічна безпека, тобто такий об'єктивний стан захищеності від кримінальних протиправних посягань, за якого забезпечується недопущення вчинення кримінальних правопорушень, нейтралізація причин та умов, відвернення/відшкодування завданої шкоди. Забезпечення кримінологічної безпеки сприяє забезпеченню національної безпеки.

Запобігання кримінальним правопорушенням дізнавачем – це комплексна кримінологічна діяльність щодо виявлення, припинення кримінальних правопорушень, розслідування кримінальних проступків, встановлення їх причин та умов із метою недопущення настання суспільно небезпечних наслідків або їх рецидиву, відшкодування шкоди від кримінальних проступків, відновлення порушених прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, а також превентивного впливу на осіб, схильних до протиправної поведінки.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 12.04.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4651-17>.
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень : Закон України від 22.11.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19#Text>.
4. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі. *Офіс Генерального прокурора*. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>.
5. Плішкін В. М. Теорія управління органами внутрішніх справ : підручник / за заг. ред. Ю. Ф. Кравченка. Київ : НАВСУ, 1999. 702 с.
6. Волоско В. В. Функції правоохоронних органів у демократичній державі. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія : Юридична*. 2008. № 2. С. 1–11.
7. Россоха С. В., Рогоч І. Завдання правоохоронних органів на сучасному етапі розвитку держави: окремі аспекти. *Конституційно-правові академічні студії*. 2016. № 1. С. 124–130.
8. Мозоль С. А. Кримінологічна безпека в Україні : монографія. Харків : Константа, 2018. 482 с.
9. Ліпкан В. А. Теоретичні основи та елементи національної безпеки України : монографія. Київ : Текст, 2003. 600 с.
10. Лобода А. М. Правова безпека особи в сучасній Українській державі (теоретико-правове дослідження) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2013. 20 с.
11. Словник української мови : в 11 т. / уклад.: І. К. Білодід, А. А. Бурячок. Київ : Наук. думка, 1979. Т. 1: А–Б. 549 с.
12. Шеломенцев В. П. Безпека людини, суспільства і держави в Україні: кримінологічний аспект. *Боротьба з організованою злочинністю та корупцією*. 2009. № 22. С. 215–222.
13. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика : у 3 кн. *Кн. 1: Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки*. Київ : Видавничий дім «Ін Юре», 2007. 424 с.
14. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
15. Про Службу безпеки України : Закон України від 25.03.1992. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2229-12/page2>.
16. Про Державне бюро розслідувань : Закон України від 12.11.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text>.
17. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14.10.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>.
18. Про Бюро економічної безпеки України : Закон України від 28.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text>.
19. Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної

References

1. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [Criminal Procedure Code of Ukraine] vid 12.04.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4651-17>. [in Ukr.].
2. Kryminalnyi kodeks Ukrainy [Criminal Code of Ukraine] vid 05.04.2001. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. [in Ukr.].
3. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo sproshchennia dosudovoho rozsliduvannia okremykh katehoriï kryminalnykh pravoporushen [On making changes to some legislative acts of Ukraine regarding the simplification of pre-trial investigation of certain categories of criminal offenses] : Zakon Ukrainy vid 22.11.2018. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19#Text>. [in Ukr.].
4. Yedynyi zvit pro kryminalni pravoporushennia po derzhavi [Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по держав]. Ofis Generalnoho prokurora. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/prozareyestrovani-kryminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>. [in Ukr.].
5. Plishkin, V. M. (1999) Teoriia upravlinnia orhanamy vnutrishnikh sprav [Theory of management of internal affairs bodies] : pidruchnyk / za zah. red. Yu. F. Kravchenka. Kyiv : NAVSU, 702 p. [in Ukr.].
6. Volosko, V. V. (2008) Funktsii pravookhoronnykh orhaniv u demokratychnii derzhavi [Functions of law enforcement agencies in a democratic state]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav. Seriya : Yurydychna*. № 2, pp. 1–11. [in Ukr.].
7. Rossokha, S. V., Rohach, I. (2016) Zavdannia pravookhoronnykh orhaniv na suchasnomu etapi rozvytku derzhavy: okremi aspekty [Tasks of law enforcement agencies at the current stage of state development: individual aspects]. *Konstytutsiino-pravovi akademichni studii*. № 1, pp. 124–130. [in Ukr.].
8. Mozol, S. A. (2018) Kryminolohichna bezpeka v Ukraini [Criminological security in Ukraine] : monohrafiia. Kharkiv : Konstanta, 482 p. [in Ukr.].
9. Lipkan, V. A. (2003) Teoretychni osnovy ta elementy natsionalnoi bezpeky Ukrainy [Theoretical foundations and elements of national security of Ukraine] : monohrafiia. Kyiv : Tekst, 600 p. [in Ukr.].
10. Loboda, A. M. (2013) Pravova bezpeka osoby v suchasniï Ukrainskii derzhavi (teoretyko-pravove doslidzhennia) [Legal security of the person in the modern Ukrainian state (theoretical and legal research)] : dys... kand. yuryd. nauk : 12.00.01 «Teoriia ta istoriia derzhavy i prava; istoriia politychnykh i pravovykh uchen». Kyiv, 20 p. [in Ukr.].
11. Slovyk ukrainskoi movy [Dictionary of the Ukrainian language] : v 11 t. / ukhad.: I. K. Bilodid, A. A. Buriachok. Kyiv : Nauk. dumka, 1979. T. 1: A–B. 549 p. [in Ukr.].
12. Shelomentsev, V. P. (2009) Bezpeka liudyny, suspilstva i derzhavy v Ukraini: kryminolohichniy aspekt [Security of man, society and the state in Ukraine: criminological aspect]. *Borotba z orhanizovanoi zlochynnistiu ta koruptsiieiu*. № 22, pp. 215–222. [in Ukr.].
13. Zakaliuk, A. P. (2007) Kurs suchasnoi ukrainskoi kryminolohii: teoriia i praktyka [Course of modern Ukrainian criminology: theory and practice] : u 3 kn. Kn. 1: Teoretychni zasady ta istoriia ukrainskoi kryminolohichnoi nauky. Kyiv : Vydavnychiy dim «In Yure», 424 p. [in Ukr.].
14. Pro Natsionalnu politsiiu [On the National Police] : Zakon Ukrainy vid 02.07.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>. [in Ukr.].
15. Pro Sluzhbu bezpeky Ukrainy [On the Security Service of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 25.03.1992. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2229-12/page2>. [in Ukr.].
16. Pro Derzhavne biuro rozsliduvan [On the State Bureau of Investigation] : Zakon Ukrainy vid 12.11.2015l. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text>. [in Ukr.].
17. Pro Natsionalne antykoruptsiine biuro Ukrainy [On the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 14.10.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>. [in Ukr.].
18. Pro Biuro ekonomichnoi bezpeky Ukrainy [On the Economic Security Bureau of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 28.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text>. [in Ukr.].
19. Polozhennia pro orhanizatsiiu diialnosti pidrozdiliv diznannia orhaniv Natsionalnoi politsii Ukrainy [Regulations on the organization of the activities of the investigation units of the National Police of Ukraine] : nakaz MVS Ukrainy vid 20.05.2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0491-20#Text>. [in Ukr.].

ABSTRACT

Olena Telen. The purpose and tasks of the inquirer's activity in the prevention of criminal offenses. The article outlines the purpose and tasks of the inquirer's activity in the prevention of criminal offenses.

It is determined that the prevention of criminal offenses by the inquirer is a complex criminological activity to detect, stop criminal offenses, investigate criminal offenses, establish their causes and conditions with the aim of preventing the occurrence of socially dangerous consequences or their recurrence, compensation for damage from criminal offenses, restoration of violated rights and legitimate interests of individuals and legal entities, as well as preventive influence on persons prone to illegal behaviour.

It is concluded that the purpose outlines the strategic level of activity in the field of crime fighting, and the task is a manifestation of tactics for the prevention of criminal offenses, which detail the general and special goals. The main criminal procedural tasks of the inquirer are defined in Art. 2 and are implemented by means of the powers specified in Art. 40-1 of the Criminal Procedure Code of Ukraine, are directly dependent on the types of criminal practices detected and investigated by the inquirer, namely criminal misdemeanors with the implementation of a criminological component – prevention of criminal offenses through the primary accumulation of empirical material, the creation of an information and analytical base on the causes and conditions of crime and determination of effective means of prevention.

The general tasks of the inquirer should include the protection of the individual, society, and the state from criminal offenses, protection of the rights, freedoms, and legitimate interests of the participants in criminal proceedings, as well as ensuring a quick, complete, and impartial investigation. The inquirer directs his efforts to the special tasks that stand at various stages of the investigation: a) prevention of prepared and immediate termination of already started criminal offenses; b) the most complete identification during the investigation of the causes of criminal misdemeanors and the conditions that contributed to their commission; c) taking the necessary measures to eliminate them.

Keywords: *purpose, tasks, inquiry, inquirer, criminal offense, criminal misdemeanor, criminal proceedings, prevention.*

УДК 343.9

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-3-325-334

Павло ТКАЧЕНКО[©]

аспірант

*(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)*

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИННОСТІ, ЯКА ВЧИНЯЄТЬСЯ ОРГАНІЗОВАНИМИ ГРУПАМИ ТА ЗЛОЧИННИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

Стаття містить аналіз кримінологічної характеристики злочинності, яка вчиняється організованими групами та злочинними організаціями. Результати дослідження висвітлюють основні показники щодо осіб-учасників організованих груп та злочинних організацій, кількісні показники, предмети і знаряддя вчинення протиправних дій.

У межах дослідження детально аналізується масштаб та види кримінальних правопорушень, які вчиняються злочинними групами, включно з незаконним обігом наркотиків, зброї, вибухівки, людською торгівлею та іншими, протиправними, кримінально-караними діяннями. Додатково приділено увагу важливості кооперації та зв'язків між злочинними організаціями, зокрема міжрегіональними і транснаціональними. Виділено сфери, на які посягають учасники груп та організацій в процесі протиправної діяльності.

Ця науково-дослідна робота може бути корисною для правоохоронців практиків та науковців, спрямованою на розуміння особливостей організованої злочинності та розробку стратегій боротьби з нею. Висвітлення цієї теми сприяє більш глибокому розумінню природи та масштабів цієї проблеми, а також може бути основою для подальших досліджень та розробки заходів протидії та запобігання організованій злочинності.

Ключові слова: *організована злочинність, організовані групи, злочинні організації, бандитизм, кримінологічна характеристика.*

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві організована злочинність є суттєвою загрозою громадській безпеці, правопорядку та стабільності не тільки окремо взятих регіонів, а й держави загалом, що становить загрозу й національній безпеці. Крім того, тенденції до наявних транснаціональних зв'язків в учасників злочинних груп та організацій становить загрозу міжнародній безпеці. Злочинні організації та організовані групи проявляють високий рівень організованості, спеціалізацію та ієрархічну структуру, що дозволяє їм вчиняти широкий спектр тяжких та особливо тяжких кримінальних правопорушень. Однак наявна недостатня глибина розуміння сутності цього явища, його

© П. Ткаченко, 2023

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2378-8895>

paul_dp@ukr.net